

Pohjanmaan kuntayhtymän hyvinvointialue

Aloite Huutoniemellä sijaitsevien rakennusten myyntihankkeiden jäädyttämisestä siihen saakka, kunnes Pohjanmaan hyvinvointialueen aluevaltuusto on käsitellyt 14.2.2022 jättämäni aloitteen, jonka tarkoituksena on pysyttää psykiatrian yksikkö Huutoniemellä

Kuntayhtymän puheenjohtaja Hans Frantzin tapaamisessa 30.3.2022 selvisi, että vuosina 2015-2017 kyllä käytiin keskusteluja psykiatrian yksikön henkilökunnan edustajien kanssa, mutta varsinaista lausuntoa sieltä ei silloin pyydetty. Kuulematta oli kokonaan jäänyt mielenterveysomaisia edustavan FinFamin hallitus, jolla on yksikön henkilökuntaakin läheisempi käsitys mielenterveysasiakkaiden tarpeista. Ja suurin osa yksikön ja avohoidon asiakkaista osaavat kyllä sairaudestaan huolimatta kertoa, millaisissa olosuhteissa he haluaisivat asioida ja millaiset olosuhteet olisivat heille liian hankalia ja ylivoimaisia, mutta ketään heistäkään ei ilmeisesti ollut kuultu.

Olen sitä mieltä, että jokainen ihminen toimii kulloinkin parhaan tietonsa ja ymmärryksensä mukaan. Näin on varmaan toiminut myös Vaasan sairaalan johtohenkilöt ja sairaanhoitopiirin hallitus ja valtuusto. Psykiatrinen hoito ja sen potilaat poikkeavat kuitenkin niin suuresti muista sairaalan potilaista, että sairaalan johtohenkilöt ja valtuutetut eivät ole silloin huomanneet sitä, miten tärkeää olisi ollut varata edellä mainituille tahoille tilaisuus kertoa omat näkemyksensä asiassa, ennen kuin suunnitelmat ja päätökset psykiatrian yksikön siirtämisestä uuteen sairaalarakennukseen tehtiin.

Tehdyistä suunnitelmista ja päätöksistä on jo kulunut 5-7 vuotta ja sen jälkeen tilanne on mielenterveysasiakkaiden määrän osalta ratkaisevasti muuttunut ja nyt myös ajatellaan monista asioista toisin kuin silloin. Tämän vuoksi on tärkeää, että toimitila-asiaa harkitaan perusteellisesti uudelleen. Ihminen on erehtyväinen ja virheitä tapahtuu, mutta se on suurenmoista, että ihmisellä on aina oikeus korjata virheensä, jos siihen ilmenee perusteltuja syitä. Sellaisten asioiden kanssa olemme nyt tekemisissä, kuten jälempänä olevasta tarkemmin ilmenee.

Käydyn keskustelun aikana todettiin, että psykiatrian yksikön siirtämisestä keskussairaalaan yhteyteen ollaan kahta mieltä. Olen kuitenkin melko varma siitä, että he, jotka eivät näe erityisempää ongelmaa keskussairaalaan siirtämisessä, eivät ole riittävästi pystyneet ajattelemaan asiaa psykiatrian asiakkaiden kannalta eikä heillä ilmeisesti ole henkilökohtaista omaiskokemusta heistä.

Jotta kunnianhimoiset tavoitteet ”asiakaslähtöisyys” ja ”asiakkaan kokema laatu on parasta Suomessa” toteutuisivat myös psykiatrisen hoidon osalta Pohjanmaan hyvinvointialueella, olisi erityisen tärkeää perehtyä seuraaviin seikkoihin asettumalla niin hyvin kuin mahdollista mielenterveysasiakkaan asemaan. Se ei ole helppoa, sillä se on useimmiten äärimmäisen vaikeaa myös mielenterveysomaisille.

Käytännön kokemukset ovat osoittaneet ja kaikki asiantuntijat ovat samaa mieltä siitä, että parhaat tulokset saavutetaan, kun hoitoon hakeudutaan ja pääsee mahdollisimman helposti ja aikaisessa vaiheessa.

Seuraavia eroavuuksia on keskussairaalan ja Huutoniemen välillä:

1. Psykiatrian poliklinikka ja avohoitopalvelut on suunniteltu olemaan keskussairaalassa suurpoliklinikan kanssa samoissa tiloissa. Suurpoliklinikan kävijämääräksi on arvioitu noin 500 kävijää työpäivinä klo 8.00-16.00. Tämä ei ole missään tapauksessa toteuttamiskelpoinen suunnitelma, sillä mielenterveysasiakkailta on voimakkaita pelkotiloja – myös ihmispelkoa, minkä vuoksi he eivät voisi odottavansa turvallisesti vuoroaan samassa tilassa suuren ihmisjoukon kanssa. Suunnitelma psykiatrisen poliklinikan sijoituksen osalta kertoo siitä, että suunnitelmaa tehtäessä on laiminlyöty asiantuntijoiden kuuleminen.

Jokainen psykiatrian poliklinikalle saapuva on arassa ja pelokkaassa mielentilassa ja suurpoliklinikalle saapuminen olisi liian suuri kynnys. Psykiatrian asiakkaat eivät voisi kokea saavansa Suomen parasta hoitoa, jos heidän olisi odotettava vuoroaan suurpoliklinikalla. Tällaista ongelmaa ei ole Huutoniemellä.

Ote sote-talon suunnittelutilaisuus- ja asiakasraatipäivästä 11.1.2017:

Tulevatko mielenterveyspotilaat suurpoliklinikkaan vai halutaanko oma poliklinikka?

Päätelmä: Sairaus kuin sairaus. Jos suurpoliklinikalla ei tiedetä, mille lääkärille potilas on menossa, voi mielenterveyspoliklinikka olla samoissa tiloissa. Ilmeisesti näin kevein perustein ilman asiantuntemusta oli päädytty siihen, että psykiatrian poliklinikka päätettiin sijoittaa samaan suurpoliklinikan kanssa.

THL:n psykiatrian ylilääkäri Outi Linnaranta kertoi minulle sähköpostissaan 30.3.2022, että tilojen suunnittelussa ja sijoittelussa tulee huomioida esimerkiksi turvallisuuden tunne odottaessa ja itsetuhoisen potilaan vaara klinikalta poistuessa. Nämä asiat eivät toteudu uuden sote-sairaalan suurpoliklinikalla. Toistaiseksi olen kysynyt neljän avohoidossa olevan asiakkaan mielipidettä siitä, kummassa he mieluummin asioisivat, Huutoniemellä vai sairaalan suurpoliklinikalla, ja kaikkien selvä mielipide oli: Huutoniemellä. Uusien asiakkaiden osalta tarve rauhalliseen ympäristöön on vielä paljon suurempi.

VSHP:n suunnitelman mukaan suurpoliklinikan yhteyteen on varattu tilat myös avohoidossa olevien asiakkaiden vastaanottoa ja hoitohenkilökuntaa varten. Tiedossani ei ole, kuinka monta huonetta tätä varten on varattu, mutta mitoitus on todennäköisesti aivan liian pieni, koska ”Suomen paras hoitokokemus” edellyttää huomattavasti suurempia tiloja kuin nykyiset tilat Kauppapuistikolla ovat. Avohoidon tila on nimittäin ollut jo vuosikausia huonolla tolalla ja siihen on panostettava huomattavasti nykyistä enemmän. Siitä tarkemmin kohdassa 2.

HUS:n Jorvin sairaalassa Espoossa on melko suppeassa muodossa toteutettu niin sanottua Keroputaan mallia, mutta avohoito on siellä toteutettu esimerkillisellä tavalla. Jokaisella avohoidon asiakkaalla on kolme tukihenkilöä, joihin asiakas voi ottaa yhteyttä vaikka joka päivä. Tarvittaessa avohoidon asiakkaalle järjestyy myös intervallihoito sairaalassa. Tarkempia tietoja voi kysyä osastonhoitaja Marjaana Karjalaiselta, puh. 050 387 1616. ”Suomen paras hoitokokemus” edellyttää vähintään samantasoista avohoitoa kuin Jorvin sairaalassa.

2. Ilkka-Pohjalaisessa 30.3.2022 olleen artikkelin mukaan Vaasan keskussairaalassa on varattu 53 vuodepaikkaa mielenterveysasiakkaille eli sama määrä kuin niitä on nykyisin Huutoniemellä.

Tilastojen mukaan Pohjanmaalla on 0,37 sairaalasiijaa tuhatta asukasta kohden, mikä on maan kolmanneksi alhaisin määrä. Vastaavat lukemat ovat Etelä-Pohjanmaalla 0,52 sairaalasiijaa ja Keski-Pohjanmaalla 1,01 sairaalasiijaa.

Samassa artikkelissa THL:n ylilääkäri Outi Linnaranta toteaa, että tehostetun avohoidon lisäksi tarvitaan nykyistä enemmän sairaalapaikkoja osastoilla. Tarve on nykyistä suurempi sekä nuorille että ikääntyneille. Linnarannan mielipiteet ovat mielestäni täysin perusteltuja, sillä mielenterveyden ongelmat ovat viime vuosina olleet voimakkaassa nousussa. Koska Pohjanmaalla on jo lähtökohtaisesti muita vähemmän sairaalasioita, niin lisätarpeen määrä on muuta Suomea olennaisesti suurempi. Niiden järjestäminen keskussairaalassa on käytännössä mahdoton tehtävä, mutta Huutoniemellä ei ole sellaista ongelmaa.

Intervalli- eli vuorohoito lopetettiin Huutoniemellä 5-6 vuotta sitten, mikä on ollut selvä virhe. Intervallihoidon järjestäminen on joka tapauksessa välttämätön, sillä monien avohoidossa olevien asiakkaiden on ehdottomasti päästävä välillä sairaalaan. Keskussairaalaan varatuissa tiloissa tämä ei olisi mitenkään mahdollista järjestää. Kukaan ei halua sairaalaan, jollei hänellä ole siihen todellinen tarve. Pelkotilat, itsemurha-ajatukset ja univaikeudet muodostuvat toisinaan niin voimakkaiksi, että silloin sairaala tuntuu ainoalta turvalliselta paikalta. Tästä minulla tyttäreni osalta varsin konkreettiset kokemukset. Vaasankin alueella on useita tapauksia, joissa sairaalaan pääsy on evätty, minkä seurauksena asiakas on pian sen jälkeen päätenyt itsemurhaan.

Avohoidon asiakas EP kertoi minulle tietävänsä kaksi aikuista henkilöä, jotka olivat tehneet itsemurhan sen jälkeen, kun heidät oli käännytetty pois sairaalan ovella. Lisäksi eräs 14-vuotias nuori oli tehnyt itsemurhan. EP on käännytetty neljä kertaa takaisin sillä perusteella, ettei hän ollut psykoosissa! Tämä on seurausta vastuuttomasta osastojen sulkemisesta sekä työ- ja liikuntaterapioiden lopettamisesta. Vaasan sairaanhoitopiiri on ollut ainakin viimeiset 5-6 vuotta psykiatrian asiakkaiden osalta todellinen pahoinvointialue. Uskoisin, että nämä ovat täysin uutta tietoa sairaalan johdolle ja vshp:n valtuutetuille vuosilta 2015-2017.

Tässä on ote THL:n suosituksista koskien psykiatrista hoitoa ja linkki siihen:

”Tässä julkaisussa esitetään suositus toimenpiteistä hoitopaikkojen riittävyyden ja laadun varmistamiseksi. **Psykiatristen sairaalapaikkojen määrää ja tarvetta sekä niitä korvaavien avohoidon toimintamallien riittävyyttä tulisi arvioida uudelleen viimeistään hyvinvointialueiden ja yhteistyöalueiden vakiinnutettua toimintansa.**”

<https://www.julkari.fi/handle/10024/144014>

Samassa linkissä on myös viite kustannuslaskelmaan, jonka mukaan **kunnolla ja asianmukaisesti hoidettu avokuntoutus tulee maksamaan enemmän kuin sairaalahoido.** Tämä on todennäköisesti myös uutta tietoa keskussairaalan johdolle ja vshp:n silloisille valtuutetuille, jolloin sairaalapaikkoja supistettiin sekä työ- ja liikuntaterapiamuodot lopetettiin ilmeisesti siinä uskossa, että siten säästettäisiin kustannuksissa.

Huutoniemen sairaalassa on lähes rajattomat mahdollisuudet järjestää tarvittaessa lisätilaa, ettei ketään tarvitse käännyttää ovelta takaisin.

Edellä esitettyjen lisäksi tulee ottaa huomioon toimitilojen suuruutta arvioitaessa seuraavat asiat:

a) Ikääntyneiden mielenterveyspalvelujen järjestäminen: Ikääntyneiden eläkeläisten keskuudessa on nykyisin yllättävän paljon masennusta ja muita mielenterveyden häiriöitä. Yksinäisyys, ahdistuneisuus, turvattomuus ja virikkeiden puuttuminen aiheuttavat monille masennusta ja vakavampia mielen ongelmia. On tärkeää, että hyvinvointialueilla kartoitetaan ja järjestetään heti alusta alkaen ikääntyneiden mielenterveyspalvelut asianmukaisesti.

Ikääntyneiden mielenterveyspalvelujen järjestämisessä otetaan soveltuvin osin mallia Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirissä vuonna 2009 aloitetusta toiminnasta, josta kerrotaan tarkemmin **liitteessä 1**.

b) Psykiatrian yksikön tulee olla säännöllisessä yhteydessä mielenterveysasiakkaiden lähimaisiin ja kysyä heidän jaksamistaan. Avohoitoon siirretty asiakas kuormittaa valtavasti omaisten voimia silloin, jos asiakas asuu tukiasunnon tai oman asunnon sijasta kotona. Heistä huolehtiminen on ennalta ehkäisevää mielenterveyshoitoa, joka on Vaasan sairaanhoitopiirissä kokonaan laiminlyöty.

3. Huutoniemellä on erinomaiset mahdollisuudet järjestää työterapiaa. Siellä on mahdollisuus tehdä metallitöitä, puutöitä, kutoa mattoja tai ryijyjä, maalata tauluja, harrastaa musiikkia ym. Kaikenlaisten virikkeiden järjestäminen ja huomion kiinnittäminen erilaiseen tekemiseen on tärkeää vastapainoa potilaiden ajatusmaailmalle, joka sisältää ahdistusta, pelkoa ja muita kielteisiä ajatuksia ja tunteita. Työterapialla on myös potilaiden itsetuntoa vahvistava vaikutus. On tärkeää ottaa työterapia uudelleen käyttöön.

Psykiatristen palvelujen toimialajohtaja Kosti Hyvärinen kertoi, että keskussairaalassa ei ole mahdollista järjestää työterapiaa.

4. Huutoniemen sairaalassa on lisäksi iso sisähalli, jossa voi pelata sählyä, lentopalloa ja pöytätennistä sekä kuntosali. Hyvinvointialuetta tavoittelevan Pohjanmaan velvollisuutena on tarjota jokaiselle asiakkaalle **mieluisa liikuntamahdollisuus**, sillä liikunnan mieltä piristävä vaikutus on tärkeä osa asianmukaista ja kokonaisvaltaista hoitoa.

Kosti Hyvärisen mukaan keskussairaalassa on vain kuntosali ja uima-allas.

Kuopiossa liikuntalääketieteen symposiumissa dosentti Katriina Kukkonen-Harjula luennoi 27.6.2014 tutkimuksistaan liikunnan vaikutuksista mielialaan. **”Tutkijan mukaan muutaman kuukauden liikunta vähentää masennusoireita yhtä paljon tai jopa enemmän kuin psykoterapia tai psykoterapia.** Liikunta vaikuttaa psykologisesti mieleen ja sitä kautta aivotoimintaan. Jos esimerkiksi mielessä oleva stressi on vähentänyt aivojen välittäjäaineita, liikunta palauttaa hermojen väliset yhteydet, koska mielessä oleva stressi saadaan hallintaan.”

Tässä on linkki Liikunnan Käypä hoito –suositukseen:
https://www.lts.fi/media/lts_tapahtumat/lltp16/lltp16_katriina_kukkonen-harjula.pdf

Sanomattakin on selvää, että kunnolliset liikuntamahdollisuudet tulisi ottaa uudelleen käyttöön.

5. Asiakkaiden ulkoiluttaminen olisi mahdollista ainoastaan keskussairaalan ranta-alueella, jossa kulkee paljon muitakin ihmisiä. Jo sairaalan piha-alueella käveleminen olisi monelle potilaalle vaikea koettelemus. Huutoniemellä on erinomaiset ulkoilumahdollisuudet luonnon läheisyydessä, jossa ei kulje muita ihmisiä.

Kaikki mainitut asiat ovat keskeisiä mielenterveysasiakkaiden asianmukaisessa ja tuloksellisessa hoitamisessa.

* Nykyinen suunnitelma estäisi tehokkaasti myös sen toteutumisen, että hoitoon hakeuduttaisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

* Vaasan sairaanhoitopiirissä hallituksen ja valtuuston päätöksillä osastoja on suljettu,

intervallihoito lopetettu sekä työterapian ja liikuntatilojen käyttö lopetettu. Näiden vuoksi hoidon tasoa ja laatua on merkittävästi heikennetty.

* Tämä on pakottanut siirtämään potilaat liian aikaisin avohoitoon, mikä on merkinnyt useissa tapauksissa hoitovastuun säilyttämistä omaisten tehtäväksi.

5

* Siitä on seurannut monille omaisille mielenterveysongelmia ja muita sairauksia.

* Huonosti järjestetyn avohoidon vuoksi potilaat, joilla ei ole lähiomaisia, on jätetty heitteille oman onnensa nojaan.

* Vaasan sairaanhoitopiirin harjoittaman erilaisten supistamistoimien johdosta monet potilaat ovat päätyneet itsemurhaan. Toisin sanoen Pohjanmaa on ollut jo kauan aikaa varsinainen pahoinvointialue. Vastuunkantajista on huutava pula!

* Psykiatrian yksikön nykyiset ongelmat eivät johdu yksikön henkilökunnasta, vaan päättäjien supistamispäätöksistä ja terapiamuotojen lopettamisista. Kun niiden lisäksi otetaan huomioon täyttämättömät psykiatrien virat, niin henkilökunta on joutunut työskentelemään jaksamisensa ääri rajoilla.

* Mielen järkkäminen on sairauksista vaikeimpia eikä näiden ihmisten elämää kerta kaikkiaan saa entisestään vaikeuttaa erilaisilla säästötoimilla. On olemassa rahaa paljon tärkeämpiä asioita.

* Psykiatrisen hoidon kohentamisen edellytyksenä ovat määrärahojen tuntuva lisääminen ja psykiatrian yksikön pitäminen Huutoniemellä. Näitä toimenpiteitä vaativat asiakaslähtöisyys, joka tarkoittaa asiakkaiden tarpeiden huomioon ottamista.

Vaasa 31.3.2022

Vesa Vuorinen
Mielenterveysomainen

Pohjanmaan hyvinvointialue: Valtuustoaloite nro 1: Päätetään, että psykiatrian yksikköä ei siirretä Huutoniemeltä Vaasan keskussairaalaan

Mielenterveyspotilaat ovat unohdettu kansanosia, jotka eivät pysty huolehtimaan eduistaan. Olisi erityisen tärkeää, että sinä hyvä valtuutettu asettaisit mielenterveysasiakkaiden asemaan ajattelemalla: Kummassa ympäristössä haluaisin asioida ja saada parasta mahdollista apua ja hoitoa, koska olen usein pelokkaassa mielentilassa?

Vaasan sairaanhoitopiirin johtohenkilöt ja hallitus tekivät vuosina 2015-2017 esitykset ja valtuusto päätökset, joiden mukaan psykiatrian yksikkö olisi tarkoitus siirtää Vaasan keskussairaalan vuonna 2022 valmistuvaan sairaalan lisärakennukseen. **Kuntayhtymän puheenjohtaja Hans Frantzin tapaamisessa 30.3.2022 selvisi**, että vuosina 2015-2017 kyllä käytiin keskusteluja psykiatrian yksikön henkilökunnan edustajien kanssa, mutta varsinaista lausuntoa sieltä ei silloin pyydetty. Kuulematta oli kokonaan jäänyt mielenterveysomaisia edustavan FinFamin hallitus, jolla on jopa yksikön henkilökuntaakin läheisempi käsitys mielenterveysasiakkaiden tarpeista. Johtoajatukseksi nimetty asiakaslähtöisyys olisi edellyttänyt myös psykiatrian yksikön ja avohoidon asiakkaiden mielipiteiden selvittämistä riittävän suurena otantana.

Seuraavassa esitetään lähemmin perusteltuna vertailut keskussairaalan ja Huutoniemen välillä:

1. Psykiatrian poliklinikka ja avohoitopalvelut on suunniteltu olemaan keskussairaalassa suurpoliklinikan kanssa samoissa tiloissa. Suurpoliklinikan kävijämääräksi on arvioitu noin 500 kävijää työpäivinä. Tämä ei ole missään tapauksessa toteuttamiskelpoinen, sillä mielenterveyspotilailla on voimakkaita pelkotiloja – myös ihmispelkoa, minkä vuoksi he eivät voisi odottaa vuoroaan samassa tilassa suuren ihmisjoukon kanssa. Suunnitelma psykiatrisen poliklinikan sijoituksen osalta kertoo siitä, että suunnitelmaa tehtäessä on kokonaan laiminlyöty asiantuntijoiden kuuleminen. Psykiatrian poliklinikalle saapuvat asiakkaat ovat arassa ja pelokkaassa mielentilassa ja suurpoliklinikalle saapuminen olisi liian suuri kynnys. Psykiatrian asiakkaat eivät voisi kokea saavansa Suomen parasta hoitoa, jos hänen olisi odotettava vuoroaan suurpoliklinikalla.

Tällaista ongelmaa ei ole Huutoniemellä.

Ote sote-talon suunnittelutilaisuus- ja asiakasraatipäivästä 11.1.2017:

”Tulevatko mielenterveyspotilaat suurpoliklinikkaan vai halutaanko oma poliklinikka?

Päätelmä: Sairaus kuin sairaus. Jos suurpoliklinikalla ei tiedetä, mille lääkäriille potilas on menossa, voi mielenterveyspoliklinikka olla samoissa tiloissa.” Ilmeisesti näin kevein perustein ilman asiantuntemusta oli päädytty siihen, että psykiatrian poliklinikka päätettiin sijoittaa samaan suurpoliklinikan kanssa.

THL:n psykiatrian ylilääkäri Outi Linnaranta kertoi minulle sähköpostissaan 30.3.2022, että tilojen suunnittelussa ja **sijoittelussa tulee huomioida esimerkiksi turvallisuuden tunne odottaessa ja itsetuhoisen potilaan vaara klinikalta poistuessa.** Nämä asiat eivät toteudu uuden sote-sairaalan suurpoliklinikalla. Toistaiseksi olen kysynyt neljän avohoidossa olevan asiakkaan mielipidettä siitä, kummassa he mieluummin asioisivat, Huutoniemellä vai sairaalan suurpoliklinikalla, ja kaikkien selvä mielipide oli: Huutoniemellä. Uusien asiakkaiden osalta tarve rauhalliseen ympäristöön on vielä paljon suurempi.

VSHP:n suunnitelman mukaan suurpoliklinikan yhteyteen on varattu tilat myös avohoidossa olevien asiakkaiden vastaanottoa ja hoitohenkilökuntaa varten. Tiedossani ei ole, kuinka monta huonetta tätä varten on varattu, mutta mitoitus on todennäköisesti aivan liian pieni, koska ”Suomen

paras hoitokokemus” edellyttää huomattavasti suurempia tiloja kuin nykyiset tilat Kauppapuistikolla ovat. Avohoidon tila on nimittäin ollut Pohjanmaalla jo vuosikausia varsin huonolla tolalla ja siihen on panostettava huomattavasti nykyistä enemmän. Siitä tarkemmin kohdassa 2.

HUS:n Jorvin sairaalassa Espoossa on melko suppeassa muodossa toteutettu niin sanottua Keroputaan mallia, mutta avohoito on siellä toteutettu esimerkillisellä tavalla. Jokaisella avohoidon asiakkaalla on kolme tukihenkilöä, joihin asiakas voi ottaa yhteyttä vaikka joka päivä. Tarvittaessa avohoidon asiakkaalle järjestyy myös intervallihoidon sairaalassa. Tarkempia tietoja voi kysyä osastonhoitaja Marjaana Karjalaiselta, puh. 050 387 1616. ”Suomen paras hoitokokemus” edellyttää vähintään samantasoisista avohoitoa kuin Jorvin sairaalassa.

2. Ilkka-Pohjalaisessa 30.3.2022 olleen artikkelin mukaan Vaasan keskussairaalassa on varattu 53 vuodepaikkaa mielenterveysasiakkaille eli sama määrä kuin niitä on nykyisin Huutoniemellä.

Tilastojen mukaan Pohjanmaalla on 0,37 sairaalasiijaa tuhatta asukasta kohden, mikä on maan kolmanneksi alhaisin määrä. Vastaavat lukemat ovat Etelä-Pohjanmaalla 0,52 sairaalasiijaa ja Keski-Pohjanmaalla 1,01 sairaalasiijaa.

Samassa artikkelissa THL:n ylilääkäri Outi Linnaranta toteaa, että tehostetun avohoidon lisäksi tarvitaan nykyistä enemmän sairaalapaikkoja osastoilla. Tarve on nykyistä suurempi sekä nuorille että ikääntyneille. Linnarannan mielipiteet ovat mielestäni täysin perusteltuja, sillä mielenterveyden ongelmat ovat viime vuosina olleet voimakkaassa nousussa. Koska Pohjanmaalla on jo lähtökohtaisesti muita vähemmän sairaalasiijoja, niin lisätarpeen määrä on muuta Suomea olennaisesti suurempi. Niiden järjestäminen keskussairaalassa on käytännössä mahdoton tehtävä, mutta Huutoniemellä ei ole sellaista ongelmaa.

Intervalli- eli vuorohoito lopetettiin Huutoniemellä 5-6 vuotta sitten, mikä on ollut selvä virhe. Intervallihoidon järjestäminen on joka tapauksessa välttämätön, sillä monien avohoidossa olevien asiakkaiden on ehdottomasti päästävä välillä sairaalaan. Keskussairalaan varatuissa tiloissa tämä ei olisi mitenkään mahdollista järjestää. Kukaan ei halua sairaalaan, jollei hänellä ole siihen todellinen tarve. Pelkotilat, itsemurha-ajatukset ja univaikeudet muodostuvat toisinaan niin voimakkaiksi, että silloin sairaala tuntuu ainoalta turvalliselta paikalta. Tästä minulla on tyttäreni osalta varsin konkreettiset kokemukset. Vaasankin alueella on useita tapauksia, joissa sairaalaan pääsy on evätty, minkä seurauksena asiakas on pian sen jälkeen päätenyt itsemurhaan.

Avohoidon asiakas EP kertoi minulle tietävänsä kaksi aikuista henkilöä, jotka olivat tehneet itsemurhan sen jälkeen, kun heidät oli käännytetty pois sairaalan ovella. Lisäksi eräs 14-vuotias nuori oli tehnyt itsemurhan. EP on käännytetty viisi kertaa takaisin sillä perusteella, ettei hän ollut psykoosissa! **Viimeisin tapahtui 4.4.2022, jolloin lääkäri oli sanonut, että jos hän haluaa sairaalaan, hänen pitää mennä joko Seinäjoelle tai Kokkolaan.** Mielestäni näin ei saisi sanoa hädässä olevalle avohoidon asiakkaalle. Tämä on seurausta vastuuttomasta osastojen sulkemisesta sekä työ- ja liikuntaterapioiden lopettamisesta. Vaasan sairaanhoitopiiri on ollut ainakin viimeiset 5-6 vuotta psykiatrian asiakkaiden osalta todellinen pahoinvointialue. Uskoisin, että nämä ovat täysin uutta tietoa sairaalan johdolle ja vshp:n valtuutetuille vuosilta 2015-2017.

Tässä on ote THL:n suosituksista koskien psykiatrista hoitoa ja linkki siihen:

”Tässä julkaisussa esitetään suositus toimenpiteistä hoitopaikkojen riittävyyden ja laadun varmistamiseksi. **Psykiatristen sairaalapaikkojen määrää ja tarvetta sekä niitä korvaavien avohoidon toimintamallien riittävyyttä tulisi arvioida uudelleen viimeistään hyvinvointi-alueiden ja yhteistyöalueiden vakiinnutettua toimintansa.**”

<https://www.julkari.fi/handle/10024/144014>

Samassa linkissä on myös viite kustannuslaskelmaan, jonka mukaan **kunnolla ja asianmukaisesti hoidettu avokuntoutus tulee maksamaan enemmän kuin sairaalahoito**. Tämä on todennäköisesti myös uutta tietoa keskussairaalan johdolle ja vsHP:n silloisille valtuutetuille, jolloin sairaalapaikkoja supistettiin sekä työ- ja liikuntaterapiamuodot lopetettiin ilmeisesti siinä uskossa, että siten säästettäisiin kustannuksissa.

Huutoniemen sairaalassa on lähes rajattomat mahdollisuudet järjestää tarvittaessa lisätilaa, ettei ketään tarvitse käännä ovelta takaisin.

Edellä esitettyjen lisäksi tulee ottaa huomioon toimitilojen suuruutta arvioitaessa seuraavat asiat:

a) Ikääntyneiden mielenterveyspalvelujen järjestäminen: Ikääntyneiden eläkeläisten keskuudessa on nykyisin yllättävän paljon masennusta ja muita mielenterveyden häiriöitä. Yksinäisyys, ahdistuneisuus, turvattomuus ja virikkeiden puuttuminen aiheuttavat monille masennusta ja vakavampia mielen ongelmia. On tärkeää, että hyvinvointialueilla kartoitetaan ja järjestetään heti alusta alkaen ikääntyneiden mielenterveyspalvelut asianmukaisesti.

Ikääntyneiden mielenterveyspalvelujen järjestämisessä otetaan soveltuvin osin mallia Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirissä vuonna 2009 aloitetusta toiminnasta, josta kerrotaan tarkemmin **liitteessä 1**.

b) Psykiatrian yksikön tulee olla säännöllisessä yhteydessä mielenterveysasiakkaiden lähimaisiin ja kysyä heidän jaksamistaan. Avohoitoon siirretty asiakas kuormittaa valtavasti omaisten voimia silloin, jos asiakas asuu tukiasunnon tai oman asunnon sijasta kotona. Heistä huolehtiminen on ennalta ehkäisevää mielenterveyshoitoa, joka on Vaasan sairaanhoitopiirissä kokonaan laiminlyöty.

3. Huutoniemen sairaalassa on lisäksi **iso sisähalli**, jossa voi pelata sählyä, lentopalloa ja pöytätennistä sekä kuntosali. Hyvinvointialuetta tavoittelevan Pohjanmaan velvollisuutena on tarjota jokaiselle asiakkaalle **mieluisa liikuntamahdollisuus**, sillä liikunnan mieltä piristävä vaikutus on tärkeä osa asianmukaista ja kokonaisvaltaista hoitoa. Tutkimusten mukaan muutaman kuukauden liikunta vähentää masennusoireita yhtä paljon tai jopa enemmän kuin psyko lääkkeet tai psykoterapia. Kosti Hyvärisen mukaan keskussairaalassa on vain kuntosali ja uima-allas.

Kuopiossa liikuntalääketieteen symposiumissa dosentti Katriina Kukkonen-Harjula luennoi 27.6.2014 tutkimuksista liikunnan vaikutuksista mielialaan. **"Tutkijan mukaan muutaman kuukauden liikunta vähentää masennusoireita yhtä paljon tai jopa enemmän kuin psyko lääkkeet tai psykoterapia**. Liikunta vaikuttaa psykologisesti mieleen ja sitä kautta aivot toimintaan. Jos esimerkiksi mielessä oleva stressi on vähentänyt aivojen välittäjäaineita, liikunta palauttaa hermojen väliset yhteydet, koska mielessä oleva stressi saadaan hallintaan." Sanomattakin on selvää, että kunnolliset liikuntamahdollisuudet tulisi ottaa uudelleen käyttöön.

4. Huutoniemellä on erinomaiset mahdollisuudet järjestää **työterapiaa**. Siellä on mahdollisuus tehdä metallitöitä, puutöitä, kutoa mattoja tai ryijyjä, maalata tauluja, harrastaa musiikkia ym. Kaikenlaisten virikkeiden järjestäminen ja huomion kiinnittäminen erilaiseen tekemiseen on tärkeää vastapainoa potilaiden ajatusmaailmalle, joka sisältää ahdistusta, pelkoa ja muita kielteisiä ajatuksia ja tunteita. **Työterapialla on myös potilaiden itsetuntoa vahvistava vaikutus ja sen**

järjestäminen on tärkeä hoitomuoto, kun potilaita valmistetaan tulemaan toimeen avohoidossa.

Psykiatristen palvelujen toimialajohtaja Kosti Hyvärinen kertoi, että keskussairaалassa ei ole mahdollista järjestää työterapiaa.

4

5. **Asiakkaiden ulkoiluttaminen** olisi mahdollista ainoastaan keskussairaalan ranta-alueella, jossa kulkee paljon muitakin ihmisiä, joista **useilla on myös koiria mukana**. Jo sairaalan piha-alueella käveleminen olisi monelle potilaalle vaikea koettelemus. Huutoniemellä on erinomaiset ulkoilumahdollisuudet luonnon läheisyydessä, jossa ei kulje muita ihmisiä.

Mielenterveysasiakkaat eivät voisi kokea hoitonsa laatua parhaaksi Suomessa, jos liikunta- ja työterapiamuotoja ei otettaisi täysipainoisesti uudelleen käyttöön.

Yhteenvedo:

- * Pohjanmaan hyvinvointialueen johtajatus asiakaslähtöisyydestä pitää ulottaa koskemaan myös mielenterveyspotilaita!
- * VKS 2025 ohjelman strateginen tavoite ”Asiakkaan kokema laatu on parasta Suomessa” ei nykyisen suunnitelman puitteissa olisi mitenkään mahdollista saavuttaa, jos toiminta siirrettäisiin keskussairaalaan, vaan tulos olisi päinvastainen.
- * Nykyinen suunnitelma estäisi tehokkaasti myös sen toteutumisen, että hoitoon hakeuduttaisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.
- * Vaasan sairaanhoitopiirissä johdon, hallituksen ja valtuuston päätöksillä osastoja on suljettu, intervallihoito lopetettu sekä työterapian ja liikuntatilojen käyttö lopetettu. Näiden vuoksi hoidon tasoa ja laatua on merkittävästi heikennetty.
- * Tämä on pakottanut siirtämään potilaat liian aikaisin avohoitoon, mikä on merkinnyt useissa tapauksissa hoitovastuun säilyttämistä omaisten tehtäväksi.
- * Siitä on seurannut monille omaisille mielenterveysongelmia ja muita sairauksia.
- * Huonosti järjestetyn avohoidon vuoksi potilaat, joilla ei ole lähiomaisia, on jätetty heitteille oman onnensa nojaan.
- * Vaasan sairaanhoitopiirin harjoittaman erilaisten supistamistoimien johdosta monet potilaat ovat päätyneet itsemurhaan. Toisin sanoen Pohjanmaa on ollut jo kauan aikaa varsinainen pahoinvointialue. Vastuunkantajista on huutava pula!
- * Psykiatrian yksikön nykyiset ongelmat eivät johdu yksikön henkilökunnasta, vaan päättäjien vastuuttomista supistamispäätöksistä ja terapiamuotojen lopettamisista. Kun niiden lisäksi otetaan huomioon täyttämättömät psykiatrien virat, niin henkilökunta on joutunut työskentelemään jaksamisensa ääri rajoilla.
- * Mielen järkkyminen on sairauksista vaikeimpia eikä näiden ihmisten elämää kerta kaikkiaan saa entisestään vaikeuttaa erilaisilla säästötoimilla. On olemassa rahaa paljon tärkeämpiä asioita.
- * Psykiatrisen hoidon kohentamisen edellytyksenä ovat määrärahojen tuntuva lisääminen ja psykiatrian yksikön pitäminen Huutoniemellä. Näitä toimenpiteitä vaativat asiakaslähtöisyys, joka tarkoittaa asiakkaiden tarpeiden huomioon ottamista.
- * Seinäjoelle on rakennettu oma rakennus psykiatrista sairaalaa, poliklinikkaa ja avohuollon henkilökuntaa varten. Sellainen tarvitaan myös Huutoniemelle. Rakennus voi olla kuitenkin paljon pienempi, koska alueella on jo uudehko liikuntasali.

Vaasa 8.4.2022

Vesa Vuorinen

Se, ettei vuosina 2015-2017 varattu varsinaisille asiantuntijoille mahdollisuutta lausunnon antamiseen, oli vakava hallinnollinen virhe. Virheitä sattuu, mutta samojen virheiden toistaminen ei ole viisasta. Se olisi liian maukas uutisaihe medialle.

Nyt ennen 13.6.2022 pidettävää kuntayhtymän hallituksen kokousta asia pitää hoitaa toisin. Psykiatrian yksikön henkilökunnan lisäksi asiantuntijoita ruohonjuuritasolla ovat mielenterveysomaiset FinFami Pohjanmaa ja muut yhdistykset, joilla on tukiasuntoja. Vain tällä tavalla tulee myös asiakkaiden mielipide kuuluville ja sitä edellyttää asiakaslähtöisyys psykiatrian osalta.

On välttämätöntä myöntää ja ottaa huomioon tosiasiat. Mielenterveystilanne on nyt aivan toisenlainen kuin vuosina 2015-2017. THL:n ja STM:n viestit ovat yksiselitteisiä ja ne on tarkoitettu otettavaksi käytännössä huomioon myös Pohjanmaalla:

1. ”Tehostetun avohoidon lisäksi tarvitaan nykyistä enemmän sairaalapaikkoja osastoilla. Tarve on nykyistä suurempi sekä nuorille että ikääntyneille.” Koska Pohjanmaalla on jo lähtökohtaisesti muita vähemmän sairaalasioita, niin lisäpaikkojen määrä on muuta Suomea olennaisesti suurempi. Niiden järjestäminen keskussairaalassa ei ole mahdollista, mutta Huutoniemellä ei ole sellaista ongelmaa.

2. ”Tilojen suunnittelussa ja sijoittelussa tulee varmistaa ”turvallisuuden tunne odottaessa.” Tämä ei ole mahdollista keskussairaalan suurpoliklinikalla, jossa on arvioitu käyvän noin 500 asiakasta arkipäivinä. Suurpoliklinikalla odottaminen olisi selvä hoitoon hakeutumista pitkittävä tekijä. Huutoniemellä poliklinikka on rauhallinen ja turvallinen.

3. Tutkimustulokset ovat osoittaneet liikunnan parantavat vaikutukset. Tutkimusten mukaan muutaman kuukauden liikunta vähentää masennusoireita yhtä paljon tai jopa enemmän kuin psyykelääkkeet tai psykoterapia. Huutoniemellä on monipuoliseen liikuntaan mahdollistava liikuntasali. Vastaavia mahdollisuuksia ei ole keskussairaalassa.

4. Sairaalan potilaiden päivittäinen ulkoiluttaminen onnistuu monta kertaa paremmin Huutoniemellä, jossa itse sairaala-alue on laaja ja lisäksi siellä on pitkä luontopolku. Keskussairaala kiertävällä polulla kulkee jatkuvasti paljon ihmisiä, joista osalla on koiria mukana. Myöskään kaupungin kadut eivät sovellu arkojen ja pelokkaiden potilaiden ulkoiluttamiseen.

5. Kokonaisvaltaiseen hoitoon kuuluu myös työterapia, johon vain Huutoniemellä on erinomaiset valmiudet olemassa.

Psykiatrisen hoidon kehittämiseen kuuluvat myös seuraavat toiminnot:

6. Mielenterveysomaisten henkisestä hyvinvoinnista huolehtiminen, minkä Vaasan sairaanhoitopiiri on kokonaan laiminlyönyt.

7. Ikäihmisten mielenterveyden tilan kartoittaminen ja siitä huolehtiminen sillä tavalla, kuin se on Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirissä toteutettu jo vuodesta 2009 lähtien.

Psykiatrisen hoidon kehittäminen ei kerta kaikkiaan ole mahdollista keskussairaalassa, mutta Huutoniemellä siihen on rajattomat mahdollisuudet.

Vaasan sairaanhoitopiiriin vuosikautia harjoittama Huutoniemen sairaalan osastojen sulkeminen toisensa perään ja muiden toimintojen lopettaminen on aiheuttanut osalle asiakkaista valtavaa kärsimystä ja johtanut toistuviin itsemurhiin ja niiden yrityksiin. Psykiatrian yksikön siirtäminen keskussairaalaan kuitenkin lisäisi tuntuvasti asiakkaiden ongelmia ja kärsimystä.

Suunnilleen viisi vuotta sitten asiakkaiden tilanne heikkeni tuntuvasti, kun sairaalapaikkojen vähentämisen vuoksi henkilökunnan oli lopetettava intervalli- eli vuorohoitomahdollisuus. Avohoidossa asuva tuttavani on voimakkaiden pelkotilojen, itsemurha-ajatusten ja univaikeuksien vuoksi yrittänyt päästä vuorohoitoon, mutta hänet on viisi kertaa käännytetty takaisin sairaalan ovelta. Tällaisessa hädänalaisessa mielentilassa häntä ei ole päästetty sairaalaan, koska hän ei ole silloin ollut psykoosissa.

Jokainen voi kuvitella, millaista kärsimystä sairaalapaikkojen supistaminen on aiheuttanut. Kaikki eivät ole sitä kestäneet, vaan monet ovat ajautuneet itsemurhaan. Viimeksi 3-4 viikkoa sitten Vaasassa junan alle mennyt mies oli ennen sitä sanonut tuttavalleen, että hänet on jätetty heitteille. Vastuunalaisilla virkamiehillä ja luottamushenkilöillä ei ehkä ole ollut tarkkaa tietoa siitä, millaisia seurauksia heidän päätöksillään on ollut.

Seinäjoella keskussairaalan alue on laaja ja sinne on ollut mahdollista rakentaa erillinen psykiatrian rakennus. Vaasassa olosuhteet ovat täysin päinvastaiset. Jos vuosina 2015-2017 olisi oikeaoppisesti varattu tilaisuus asiantuntijoille, jotka päivittäin ovat tekemisissä mielenterveysongelmaisten kanssa, niin emme olisi nykyisessä tilanteessa.

Olen kertonut muutamille tuttavilleni, millaisiin olosuhteisiin psykiatrinen yksikkö aiotaan siirtää. Vaikka heillä ei ole lähipiirissä kokemuksia mielenterveysongelmaisista, niin he ovat pitäneet suunnitelmaa aivan käsittämättömänä. Kukaan inhimilliseen ja järkevään ajatteluun kykenevä terveysviranomainen ja valtuutettu ei voi hyvällä omalla tunnolla olla sitä mieltä, että psykiatrian yksikkö tulisi siirtää keskussairaalaan.

Tosiasiat huomioon ottaen kuntayhtymän hallitukselle tehtävä esitys ja päätös tulisi olla seuraava:

- * Psykiatrian yksikön siirtopäätös perutaan.
- * Huutoniemelle järjestetään pikaisesti lisää sairaalapaikkoja.
- * Huutoniemen sairaalan alueen rakennusten myynti- ja vuokraushankkeet lopetetaan.
- * Lääkärin lähetepakosta luovutaan.

Lääkärin lähetepakosta luopuminen yhdessä ympärivuorokautisen päivystyksen ja turvallisuuden tunne psykiatrisella poliklinikalla vuoroa odottaessa muodostavat matalan kynnyksen hoitoon hakeutumiselle. Tämä on erityisen tärkeää, koska mahdollisimman aikaisessa vaiheessa hoidon piiriin pääseminen nopeuttaa paranemista sekä opiskelun jatkamista ja monesti myös työelämään palaamista.

Ystävällisin terveisin:

Vesa Vuorinen
Mielenterveysomainen

Kannanotto psykiatrian erikoissairaanhoidon avohoidon lähetteettömästä toiminnasta

Nykytilanteesta:

- 1.1.2022 organisaatiomme muodostui Pohjanmaan hyvinvointialueeksi ja samalla mielenterveys- ja päihdehoito integroitui Psykososiaalisiin palveluihin. Psykososiaaliset palvelut tarjoavat siten sekä perustason, erikoissairaanhoidon että sosiaalihuollon palveluita.
- Uuden integraation myötä psykososiaalisissa palveluissa toimii jo nykyisellään lähetteetön, matalan kynnyksen palvelu, kaikissa peruspalveluissa sekä lisäksi pohjoisen että eteläisen alueemme erikoissairaanhoidon palveluissa osana potilaan/asiakkaan hoitoketjua.
- Keskisellä alueella Yhteispäivystyksessä toimii erikoissairaanhoidon psykiatrian päivystävät sairaanhoitajat, joka on matalan kynnyksen palvelua 24/7 päivystyksellisissä psykiatrian palvelun tarpeissa. Heidän toimestaan asiakkaat ja läheiset saavat apua ja palveluohjausta äkillisissä tarpeissaan.

Aikaisemmasta opittua:

- Psykiatrian erikoissairaanhoidossa oli vuosien 2018-2019 aikana käytössä toimintamalli, jossa hoitoon pääsy mahdollistettiin laajasti ja käytännössä kaikki saapuneet lähetteet hyväksyttiin. Lähetteitä ei skaalattu asiakkaan hoidon tarpeeseen perustuen oikealle hoitotasolle tai palautettu esim. konsultaatiovastauksen saattamana perustasolle. Tämä aiheutti merkittävää jonojen kasvua ja asiakkaille viivettä hoidossa. Suuri osa asiakkaista, joiden hoito olisi lievän tai keskivaikean oirekuvan vuoksi kuulunut kevyempiin, tarkoituksenmukaisiin palveluihin, jäivät erikoissairaanhoidon piiriin.
- Psykiatrian päivystyksen muuttaessa kokonaan Hietalahteen yhteispäivystyksen yhteyteen, tarvitaan toiminnalle nykyistä laajemmat tilat.

Edellytyksistä:

- Lähetteetön toiminta on kiistatta asiakaslähtöinen palvelumuoto. Keskisellä alueella, lähinnä Vaasassa, asiakasvirrat ovat suurimmat, mikä haastaa psykiatrian erikoissairaanhoidon nykyrakenteellaan ja resursseillaan, mikäli kyseistä toimintamallia sovellettaisiin tänä päivänä.
- Toiminnan muutos edellyttäisi esimerkiksi, että lähetteettömästi erikoissairaanhoidon palveluun saapuvat asiakkaat, voitaisiin tarvittaessa ohjata saumattomasti peruspalveluihin yhteiskäytöllisen ajanvarauksen avulla hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen. Tämä luonnollisesti, että asiakkaan hoidon tarve ei edellyttäisi ns. vaativampia ja pidempiaikaisia palveluita.
- Toiminnan ollessa lähetteetöntä tarvitaan toimintaa johtamaan ja siitä vastaamaan virassa oleva avohoidon ylilääkäri sekä moniammatillinen sitoutunut työryhmä.

Jatkuvuus toiminnassa tulee voida turvata 100%:sti. Nykyisellään erikoislääkäripalvelut avohoidossa ovat konsulttipalveluiden turvin hoidettua.

- Rakennemuutoksessa tulisikin avohoidon painopiste olla peruspalveluiden vahvistamisessa ja siirtämisessä resurssia tähän tarkoitukseen. Tämä siis edellyttäisi ensin rakenteiden ja hoitomenetelmien kehittämistä; uudenlaista ajattelua ja suunnitelmaa.
- Ei ole tarkoituksenmukaista, että suuri osa asiakkaista ohjautuisi erikoissairaanhoidon kasvavan kysynnän myötä. Tarvitaan myös palvelumuotoilun kehittämistä ja digitaalisia palveluita.

Vaasassa 07.06.2022

Tanja Jaakola

Ylihoitaja

Psykososiaaliset palvelut

Mirja Remes

Psykiatrian johtava lääkäri

Psykososiaaliset palvelut

Vastine Vesa Vuorisen tekemään kansalaisaloitteeseen liittyen psykiatrian sairaalapaikkojen lisäämiseen ja lääkärin lähetepakosta luopumiseen

Vaasalainen Vesa Vuorinen on lähettänyt 31.3.2022 päiväämäänsä aloitteen Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymään ja osoittanut sen hyvinvointialueen hallitukselle käsiteltäväksi. Hän on muokannut aloitettaan 8.4.2022.

Vuorinen esittää aloitteessaan, että

- * Psykiatrian yksikön siirtopäätös perutaan (poistettu aloitteesta 6.6.2022)
- * Huutoniemelle järjestetään pikaisesti lisää sairaalapaikkoja.
- * Huutoniemen sairaalan alueen rakennusten myynti- ja vuokraushankkeet lopetetaan.
- * Lääkärin lähetepakosta luovutaan.

Vastineena Vesa Vuorisen laatimaan aloitteeseen tuomme esiin seuraavaa:

Vaasan sairaanhoitopiirin valtuusto hyväksyi marraskuussa 2016 sairaanhoitopiirin hallituksen hyväksymän Sote-talo suunnitelman. Nykyisin talo tunnetaan nimellä H-talo ja se valmistuu syksyllä 2022. Tämä päätös tarkoitti sitä, että mielenterveyden- ja päihdetyön toiminnot siirtyvät H-taloon ja etenkin erikoissairaanhoidon aikuispsykiatrian toiminta siirtyy kokonaan Hietalahden alueelle H-taloon pois Huutoniemen tiloista. Tämä kokonaisuus on osa VKS 2025 kokonaissuunnitelmaa.

Valmistuessaan H-taloon tulee modernit nykyaikaiset tilat potilaille/asiakkaille sekä henkilöstölle. Lisäksi myös sisäilmaltaan terveet tilat. Yksityisyyden parantuminen yhden hengen huoneiden avulla asiakkaille. H-talo mahdollistaa turvallisemmat tilat ja turvallisuusaspekteihin on kiinnitetty huomiota. Uusia hoitomenetelmiä mm. turvasolu –hoitomalli, rauhoittumishuoneet, digitaaliset hoitomuodot. Safewards hoitokulttuurin jatkuminen ja toiminnallisten prosessien kehittäminen sujuviksi. Lisäksi toiminnan intergaatiota: erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon ollessa yhdessä samassa talossa: psykiatria – somatiikka - sosiaalihuolto ja psykiatrian – päihdehoito.

Päätös noudattaa STM:n suositusta (Mieli 2009), jossa psykiatrisen sairaalahoidon kehittämisen tavoitteeksi asetetaan kaikkien psykiatristen sairaalaosastojen asteittainen siirtyminen yleissairaaloitten yhteyteen vähemmän laitostavaksi ja leimaavaksi hoidoksi. Näin ollen mielenterveys- ja päihdeongelmaisten somaattinen sairastaminen voidaan paremmin ottaa huomioon tutkimuksessa ja hoidossa.

Vesa Vuorinen kansalaisaloitteessaan vaatii psykiatrian toimintojen siirron H-taloon perumista ja Huutoniemen sairaalan alueen rakennusten myynti- ja vuokraushankkeet lopetetaan. Lisäksi hän vaatii, että Huutoniemelle järjestetään pikaisesti lisää sairaalapaikkoja ja lähetepakosta luopumista (Liite 1)

H-talon suunnittelu

Valtuuston päätöksen myötä on H-taloa suunniteltu sekä rakennuttajan että tulevien käyttäjien ja asiakasraadin toimesta. Tavoitteena oli, että asiakaslähtöisyys olisi merkittävin tekijä taloa suunniteltaessa. Suunnitteluvaiheessa järjestettiin tilaisuus 11.1.2017, jossa asiakasraati otti kantaa kaikkien palvelualueiden (mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, erikoissairaanhoido) suunnitelmiin eli mitä tulisi huomioida asiakkaan näkökulmasta uutta H-taloa rakennettaessa. Tämän suunnittelupäivän pöytäkirja liitteenä (Liite 2). Suunnittelupäivän myötä saatiin hyviä ohjeita ja neuvoja talon suunnitteluun mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden näkökulmasta.

H-taloon siirtyviä toimintoja ja siihen liittyviä prosesseja on suunniteltu moniammatillisesti johtavien virkamiesten johdolla. Prosessien ja tilojen suunnitteluun on osallistettu yksiköiden esimiehiä ja heidän kauttaan myös yksiköiden henkilökuntaa. Toimintaa on suunniteltu moniammatillisesti ja yhdessä Vaasan kaupungin toimijoiden kanssa. Suunnittelussa on myös hyödynnetty kokemusasiantuntijaa (MiePä työryhmä 2017). Suunnittelussa on ollut avohoidon ja päihdepsykiatrian osaston prosessi. Näitä prosesseja suunniteltaessa on selvitetty myös asiakkaiden näkemyksiä asiaan anonyymisti kyselylomakkeella. Uusina toiminnallisina prosesseina on suunniteltu mielenterveys- ja päihdeasiakkaan vastaanotto päivystyksessä ja turvallinen siirtyminen osastohoitoon. Riskienkartoitus on myös tehty asianmukaisesti.

Suunnittelun keskeisiä aiheita ovat olleet asiakas/potilasturvallisuus, henkilöstöturvallisuus, toimivat asiakasprosessit, asiakkaiden erityistarpeet (stigma, ennakkoluulot, turvallinen ympäristö), hyvä kohtaaminen ja toimivat tilaratkaisut sekä avo- että osastohoidossa.

Psykososiaalisen toimialan johtavat viranhaltijat tunnistavat haasteet joita muutto pois tutusta Huutoniemen alueesta aiheuttaa asiakkaan ja omaisen näkökulmasta. Haluamme tuoda esiin, että H-talon suunnittelussa käytetty ammattitaito ja osaaminen edustavat ammattilaisia, jotka tunnistavat nykypäivän mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden palveluntarpeet ja hoitoonohjauksen keskeiset indikaattorit. Suunnittelu on noudattanut STM:n mielenterveys- ja päihdesuunnitelmaa 2009-2015 ja pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman Mielenterveysstrategiaa 2020-2030. Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymässä Psykososiaaliset palvelut -toimiala vastaa koko palveluverkostosta ja erikoissairaanhoido on yksi osa tätä palveluverkostoa.

Järjestöjen lausunnot liittyen H-taloon muuttoon

Vesa Vuorinen on nostanut kanasalaisaloitteessaan esiin tärkeitä huolenaiheita. Tämän vuoksi halusimme vielä kuulla alueen mielenterveys- ja päihdepalveluita edustavilta järjestöjä psykiatrian

toimintojen siirtämisestä H-taloon. Kannanotot pyydettiin seuraavilta järjestöiltä: Finnfam, Vaasan Setlementtiyhdistys, Mielle ry ja Vaasan Mielenterveystoiminnan. Heidän vastauksensa liitteenä (Liite 2).

Lyhyesti totean, että yhdistykset toivoivat enemmän yhteistyötä ja asiakkaiden ja omaisten kuulemista muutoksia tehtäessä ja niistä päätettäessä. Hietalahteen muuton suhteen toivottiin saattaen mallia, että varmistutaan siitä, ettei asiakkaat jää vaille hoitoa ja varmistetaan turvallinen siirtyminen. Palveluverkosto koettiin pirstaloituneena ja selkeä tarve on kokonaisvaltaiselle hoidolle. Järjestöt nostivat myös esiin selkeän suunnitelman ja tiedottamisen tarpeen muuttoon liittyen sekä asiakkaille että omaisille.

Psykiatrisen hoidon nykytila Pohjanmaan hyvinvointialueella

Valtakunnallinen strateginen linjaus on jo vuosien ajan ollut siirtää hoidon painopistettä psykiatrisesta osastohoidosta yhä enemmän avohoitopainotteisempaan suuntaan. Avohoitoa on koko ajan kehitetty vastaamaan akuutteihinkin hoidon tarpeisiin. Psykiatrian osastojen kuormitus vaihtelee, mutta on kuitenkin viime vuosien aikana vakiintunut. Hoitojaksot ovat lyhentyneet ja hoitojakson jälkeen hoitoa on jatkettu avohoidossa asiakkaan omalla paikkakunnalla.

Osastohoitoa on jouduttu ajoittain toteuttamaan ylipaikoilla ja tämä on varmastikin aiheuttanut sen, että asiakasta ei ole pystytty aina ottamaan hoitoon osastolle. Asiakkaiden hoito on kuitenkin näissäkin tilanteissa pyritty järjestämään avohoidon keinoin. On myös tunnistettavissa, että osastohoidon kuormituksen helpottamiseksi alueeltamme puuttuu ns. vaativan kuntoutuksen yksikkö mielenterveys- ja päihdeasiakkaille. Tällainen yksikkö palvelisi palveluketjua siten, että asiakas pystyisi siirtymään nopeammin tutkimus- ja kuntoutusosastolle ja tutkimus- ja kuntoutusosastolta puolestaan asiakas pystyttäisiin siirtämään vaativan kuntoutuksen yksikköön. Tällainen yksikkö olisi nimenomaan sellaisille asiakkaille, jotka eivät ole vielä kotiutuskunnossa, mutta eivät myöskään tarvitse enää intensiivistä erikoissairaanhoidon hoitoa, vaan tukea ja ohjausta kotiutumiseen. Yksikköä voitaisiin myös käyttää mahdollisesti intervallihoidon. Vaativan kuntoutuksen yksikön tarpeesta on käyty keskustelua sekä psykososiaalisten palveluiden toimialan johtavien virkamiesten kesken kuin myös hyvinvointikuntayhtymän johtavien virkamiesten kesken. Pyydänkin ystävällisesti hallituksen kannanottoa tämän yksikön perustamisen suunnittelulle ja mahdollisesti käyttöönotolle jo vuodelle 2023.

Vuoden 2022 alusta psykososiaaliset palvelut on ollut yksi kokonaisuus ja toimialan tavoitteena on vahvistaa perustason palveluja koko Pohjanmaan alueella. On syytä huomioida, että asiakkaamme saavat hyvää ja laadukasta palvelua lähellä omaa asuinpaikkaansa ja alueellisesti erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa pystytään antamaan myös psykososiaalisissa keskuksissa, joita alueellamme on kolme. Osa asiakkaistamme tarvitsee erikoissairaanhoidon osastohoitoa tai erikoissairaanhoidon yksikössä

toteutettuja avohoidon palveluita. Psykiatrian yksikköön päätyvät asiakkaat muodostavat kuitenkin murto-osan asiakaskunnastamme. On tärkeää, että pystymme tarjoamaan etenkin akuutissa hoidontarpeessa olevalle asiakkaalle vuodeosastopaikan ja pystymme auttamaan häntä, kun hänen mielenterveytensä järkkyy tai päihderiippuvuus vaatii osastohoitoa. Olemme toimialalla luottavaisia, että pystymme saavuttamaan tuloksia palvelujen kehittämisessä, mutta samalla se vaatii pitkäjänteistä suunnittelua ja malttia.

Lähetepakosta luopuminen

Psykososiaalisten palveluiden virkamiesjohto nostaa kannanotossaan liittyen lähetepakosta luopumiseen seuraavia asioita (Liite 3)

Psykososiaaliset palvelut tarjoavat sekä perustason, erikoissairaanhoidon että sosiaalihuollon palveluita. Integraation myötä palveluissa toimii jo nykyisellään lähetteetön, matalan kynnyksen palvelu, kaikissa peruspalveluissa sekä lisäksi pohjoisen ja eteläisen alueemme erikoissairaanhoidon palveluissa osana asiakkaan hoitoketjua. Keskisellä alueella yhteispäivystyksessä toimii erikoissairaanhoidon palveluissa psykiatrian päivystävät sairaanhoitajat, joka on matalan kynnyksen palvelua 24/7 päivystyksellisissä psykiatrian palvelun tarpeissa. Heidän toimestaan asiakkaat ja läheiset saavat apua ja palveluohjausta äkillisissä tarpeissaan.

Lähetteetön toiminta on kiistatta asiakaslähtöinen palvelumuoto. Keskisellä alueella, lähinnä Vaasassa, asiakasvirrat ovat suurimmat, mikä haastaa psykiatrian erikoissairaanhoidon nykyrakenteellaan ja resursseillaan, mikäli kyseistä toimintamallia sovellettaisiin tänä päivänä. Toiminnan muutos edellyttäisi esimerkiksi, että lähetteettömästi erikoissairaanhoidon palveluun saapuvat asiakkaat, voitaisiin tarvittaessa ohjata saumattomasti peruspalveluihin yhteiskäytöllisen ajanvarauksen avulla hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen. Rakennemuutoksessa tulisivin avohoidon painopiste olla peruspalveluiden vahvistamisessa ja siirtämisessä resurssia tähän tarkoitukseen. Tämä siis edellyttäisi ensin rakenteiden ja hoitomenetelmien kehittämistä; uudenlaista ajattelua ja suunnitelmaa.

Kosti Hyvärinen

Toimialajohtaja

Psykososiaaliset palvelut

Mirja Remes

Psykiatrian johtava lääkäri

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Psykososiaaliset palvelut

Tanja Jaakola

Ylihoitaja

Psykososiaaliset palvelut

Marja Mustonen

Mielenterveys- ja päihdehuollonpäällikkö

Psykososiaaliset palvelut

Vastaus lausuntopyyntöön ja mielenterveysomaisen Vesa Vuorisen kansalaisaloitteeseen

Olemme tutustuneet mielenterveysomainen Vesa Vuorisen hyvinvointikuntayhtymän hallitukselle osoittamaan kansalaisaloitteeseen asiakaslähtöisyydestä kaikessa hyvinvointialueen toiminnassa koskien erityisesti mielenterveyspotilaita/-asiakkaita sekä heidän omaisiaan.

Koemme, että kirjelmässä esitetyt asiat ovat hyvin perusteltuja, ja että juurikin psykiatristen palveluiden muuttaessa Hietalahden H-taloon hyvinvointialue ei ole tarpeeksi hyvin kuullut näitä palveluja käyttäviä asiakkaita, potilaita ja heidän omaisiaan.

Pohjanmaan hyvinvointialueen strategiassa keskeisintä ovat palvelut "ihmiseltä ihmiselle" ja "asiakaslähtöisyys". Jotta asiakaslähtöisyys toteutuisi hyvin muutossa H-taloon, ja että asiakkaat kokisivat muuton turvalliseksi, tulee yhteyden kaikissa muutostilanteissa olla suora juuri palveluita käyttäviin.

Toiveemme onkin jatkoa ajatellen, että potilasyhdistyksiin oltaisiin tiiviimmässä yhteydessä suurten muutosten tullessa kohdalle. Näin saadaan käyttäjien ääni kuuluviin ja asiakaslähtöisyys toteutuu parhaimmalla mahdollisella tavalla.

Vaasassa 6.6.2022

Vaasan Mielenterveystoiminnan Tuki ry

Ari Peltola , puheenjohtaja

Elisabet Piri, varapuheenjohtaja

Mauri Lampelto, sihteeri

Isa-Maria Söderudd, yhdistyksen jäsen, kokemusasiantuntija

Kultanummen asukkaiden mielipiteitä psykiatrisen hoidon siirtymisestä Vaasan Keskussairaalan Hietalahteen:

Kultanummessa asuu tällä hetkellä 23 mielenterveyskuntoutujaa. Kaikki eivät halunneet ottaa kantaa psykiatrisen hoidon siirtymisestä Hietalahden tiloihin tai heille oli väliä, että mistä hoitoa saa. Seitsemän asukasta oli sitä mieltä, että olisi parempi, jos psykiatrinen hoito säilyisi Huutoniemellä. Perusteluina heillä oli, että Huutoniemen sairaalan koko alue on turvallisempi ja erittäin hieno. Sairaala ja henkilökunta koettiin tutuksi ja turvalliseksi. Ryhmämuotoinen toiminta koettiin myös hyväksi. Hietalahden tiloissa arveltiin parkkitilojen olevan huonot. Ihmisten paljous ja pidempi odotusaika myös huolestuttivat.

Kolme asukasta oli sitä mieltä, että muutos Hietalahteen on hyvä. Alueen koettiin olevan keskeisellä paikalla. Myös kaikkien sairauksien hoito samassa paikassa tuntui hyvältä.

Eeva Hocksell, vastaava hoitaja

Kiitämme että huomioidaan myös omaisten toiveita. Pyysitte yhdistykseltämme kannanottoa liittyen Vesa Vuorisen tekemään kansalaisaloitteeseen, koskien Vaasan keskussairaalan psykiatrian yksikön toiminnan siirtymistä Huutoniemeltä Hietalahteen. Kyseinen aloite on yhdistyksen jäsenemme yksityishenkilönä tekemä aloite, eikä siis millään muotoa yhdistyksemme yhteinen kannanotto asiaan. Mainittakoon että osa kansalaisaloitteessa esitetyistä asioista on sellaisia, joista ainakin osa yhdistyksemme jäsenistä on samaa mieltä ja osa taas ei.

Aloitteessa on toki omaisyhdistyksessäkin usein esiin nousevia asioita ja koska pyysitte myös ajatuksiamme toimintanne turvallisesta siirtymisestä asiakkaan näkökulmasta, kirjassimme tähän muutamia omaisten näkökulmasta tärkeitä seikkoja.

- Rauhallinen ja turvallinen (saattaen) siirtyminen ja niin että hoitohenkilökunta auttaa ja tukee yksilöllisen tarpeen mukaan (myös ihan konkreettisesti).
- Selkeä suunnitelma (ja tieto tästä myös omaisille mahdollisuuksien mukaan) siitä miten hoito/palvelu muuttuvat ja siirtyvät (yhteystiedot, toimintatavat jne.). Tieto myös omaisille kehen ottaa yhteyttä epäselvissä tilanteissa ja kysyä lisätietoa.
- Omaiset ja asiakkaat/potilaat, palveluiden käyttäjät olisi hyvä olla elävästi ja aidosti mukana tällaisten muutosten suunnittelussa (kokemusasiantuntijat, asiakasraadit, ”pilotointi” hoitopoluissa jne.) ja kehittämisessä, sekä arvioinnissa-jatkuvasti.
- Omaistenkin kannalta on tärkeää voida luottaa siihen, että kukaan ei ”putoa väliin” tällaisessa siirtymävaiheessa ja jos joku jää/jättäytyy pois hoidosta, otettaisiin häneen ja omaisiin aktiivisesti yhteyttä. Riittävät resurssit siirtymävaiheeseen.
- Osastohoitoon tulisi päästä tarpeen vaatiessa sujuvasti ja nopeasti. Omaisten näkökulmasta ”intervalli”- ja muu oikeinajoitettu osastohoito (myös muu kuin akuuttihoito) olisi äärimmäisen tärkeää. Monimuotoisia kuntouttavia toimia toivoisimme myös enemmän (päivätoiminta, sosiaalityön osuus, kuntouttavat hoitojaksot, kuntouttavat asumispalvelut jne.)
- Mielenterveysomaiset toivovat kokonaisvaltaista apua, hoitoa ja tukea läheiselleen, palveluiden vaikea saatavuus ja pirstoutuminen usein ongelmallista. (sosiaalipalvelut, terveyspalvelut ja esim. opiskelu- tai työelämään liittyvät palvelut).
- Aktiivinen yhteistyö omaistenkin kanssa sekä avo- että osastohoidon ajan.
- Avohoidon laatu, monimuotoisuus, yksilöllisyys, joustavuus sekä saatavuus.

2.6.2022

Anita Ruutiainen puheenjohtaja, FinFami Pohjanmaa ry